

Zaposlenost

AKTIVNE POLITIKE TRGA DELA ZA BOJ PROTI BREZPOSELNOSTI MLADIH IN DOLGOTRAJNI BREZPOSELNOSTI

- ▶ Brezposelnost se je od začetka krize več kot podvojila in ostaja na visoki ravni. Bolj zaskrbljujoč je delež dolgotrajno brezposelnih, ki je med najvišjimi v OECD.
- ▶ Kriza je najbolj prizadela mlade – več kot eden od petih mladih delavcev je brez zaposlitve.
- ▶ Visoka stopnja brezposelnosti mladih je tudi posledica visoke segmentacije trga dela. Reforma iz leta 2013 in opuščanje prednosti študentskega dela za delodajalce predstavljata pomembna koraka v smeri manjše dvojnosti na trgu dela.
- ▶ Toda za popolno okrevanje so potrebni nadaljnji ukrepi – obsežnejši in bolj ciljno usmerjeni programi aktivne politike zaposlovanja, kakor tudi ustrezna socialna zaščita brezposelnih in neaktivnih oseb.

V čem je problem?

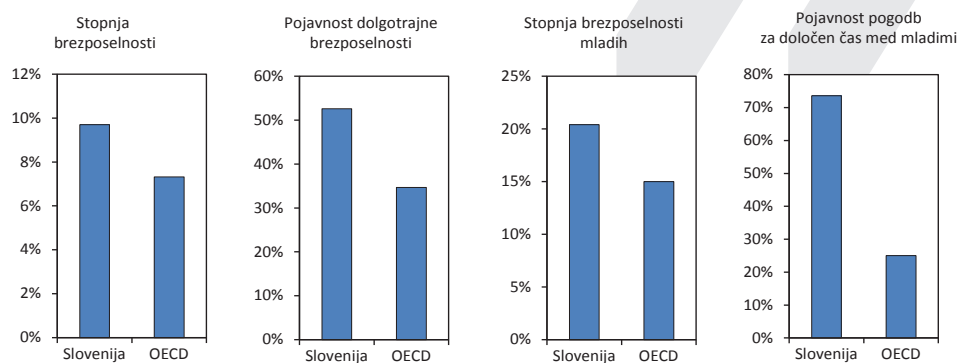
Stopnja brezposelnosti se je po začetku svetovne finančne krize povečala za 6 odstotnih točk do najvišje vrednosti v začetku leta 2013, ko je preseгла 10 %, čemur je sledilo njeno rahlo znižanje na 9,7 % ob koncu leta 2014. Obeži za brezposelne pa ostajajo slabi. Več kot polovica trenutno brezposelnih oseb je brez dela več kot leto dni, kar je precej višji odstotek od povprečja OECD (glej Slika). Še več, skoraj polovica brezposelnih v Sloveniji ne prejema nobene finančne podpore in so torej soočeni z velikim tveganjem revščine.

Kriza je najbolj prizadela mlade. Več kot podvojila je stopnjo brezposelnosti v starostni skupini od 15 do 24 let in pušča brez zaposlitve enega od petih mladih delavcev. Povečuje se tudi delež mlade populacije, ki ni niti v delovnem razmerju niti v procesu izobraževanja in usposabljanja. Pomemben dejavnik, ki prispeva k

ranljivosti mladih, je tradicionalno visoka segmentacija slovenskega trga dela: delež pogodb o zaposlitvi za določen čas med mladimi je blizu 74 % in je daleč najvišji med državami OECD, zaradi česar so mladi v Sloveniji bolj izpostavljeni cikličnim gospodarskim nihanjem kot v večini drugih razvitih držav.

Učinkovito izvajanje nove delovne zakonodaje iz leta 2013 s strani slovenske vlade je zelo pomemben korak k odpravljanju dvojnosti in povečevanju prožnosti trga dela. Z zmanjševanjem varnosti zaposlitve za zaposlitve za nedoločen čas, ki je bila ena najbolj restriktivnih v OECD, in z zblizevanjem višine stroškov odpravnih delodajalcev po različnih vrstah pogodb je vlada odstranila pomembno oviro na poti k vključevanju najmanj zaposljivih skupin delavcev na trg dela. Reforma, ki je stopila v veljavo februarja 2015,

Tveganje brezposelnosti je v Sloveniji visoko, zlasti med mladimi

Opomba: Podatki se nanašajo na Q4 2014 za stopnjo brezposelnosti, na Q3 2014 za pojavnost dolgotrajne brezposelnosti in brezposelnosti mladih in na 2013 za delež pogodb o zaposlitvi za določen čas med mladimi. Podatki za OECD predstavljajo tehtano povprečje vseh držav članic OECD z izjemo Čila.
Vir: OECD Employment Database.

je v veliki meri opustila prednosti študentskega dela za delodajalce, kar je drugi pomemben dejavnik za zmanjševanje dvojnosti trga dela v Sloveniji. Uvedla je plačilo prispevkov za zdravstveno in pokojninsko zavarovanje za študentsko delo in minimalno bruto urno postavko za študentsko delo, kar povečuje strošek študentskega dela, a ohranja element prožnosti na trgu dela.

Vendar pa so za učinkovito oživitve trga dela ob zagotavljanju ustreznega socialnega varstva brezposelnih in neaktivnih oseb potrebna nadaljnja usklajena prizadevanja. Najpomembnejše področje se nanaša na programe aktivne politike zaposlovanja, za katere Slovenija nameni le 0,3 % BDP, kar predstavlja polovico povprečja OECD. Poleg tega tradicija nizke dohodkovne neenakosti in velikodušnega socialnega zavarovanja v Sloveniji zahteva razširitev zagotavljanja socialne varnosti tistim, ki niso upravičeni do sedanjih finančnih podpor. Obstaja potreba za zmanjšanje obstoječih nespodbud za delo, ki so posledica relativno visokih povprečnih učinkovitih davčnih stopenj in minimalne plače ter relativno velikodušnih socialnih podpor ter nadomestil za brezposelne za upravičence. Zmanjšanje nespodbud za delo pa je treba povezati s sočasnim povečanjem deleža brezposelnih oseb, ki prejemajo določeno obliko dohodka.

Zakaj je to pomembno za Slovenijo?

Glavni cilj politike mora biti zmanjševanje ekonomskih in socialnih stroškov, povezanih z brezposelnostjo na splošno, ter povečevanje zaposljivosti, zlasti mladih in nizko kvalificiranih delavcev. Dolga obdobja brezposelnosti pogosto povzročijo zmanjšanje znanja in veščin ter izgubo motivacije za iskanje dela ter se zlahka pretvorijo v strukturno brezposelnost in nizke stopnje zaposlenosti. Visoka stopnja brezposelnosti mladih je še posebej zaskrbljujoča zaradi nezmožnosti mladih, da po zaključku izobraževanja opravijo pripravništvo in se strokovno usposobijo za delo. Lahko ima tudi dolgoročne posledice na razvoj kariere, pri čemer se pogosto nanaša na najbolj ranljiv in dohodkovno šibkejši segment prebivalstva.

Kaj mora narediti politika?

- ▶ Povečati sredstva za aktivne politike zaposlovanja in spodbujati večjo udeležbo v obstoječih programih (npr. zaposlitveno svetovanje, storitve iskanja zaposlitve in programi usposabljanja).
- ▶ Bolj ciljno usmerjati aktivne politike zaposlovanja na dolgotrajno brezposelne in nizko kvalificirane delavce (npr. z razvojem novih programov z vsebinami, prilagojenimi potrebam trga dela, ki so posebej usmerjeni v te skupine, kot so poklicni programi ali programi za spodbujanje posredništva zaposlitvenih storitev).
- ▶ Izdelati sistem neodvisnega ocenjevanja posameznih aktivnih politik na trgu dela, da se izboljša njihova učinkovitost ob upoštevanju glavnih značilnosti slovenskega trga dela in gospodarstva.
- ▶ Zmanjšati obstoječe nespodbude za delo in hkrati zmanjšati visok delež brezposelnih oseb brez vsakršnega vira dohodka z zagotavljanjem podaljšanja trajanja nadomestila za brezposelnost mladim delavcem (nad 3 mesece).
- ▶ Dodatno zmanjšati dvojnost trga dela z zblizevanjem pogojev med različnimi vrstami pogodb o zaposlitvi.

Dodatno branje

OECD (2015), *OECD Economic Surveys: Slovenia*, OECD Publishing. http://dx.doi.org/10.1787/eco_surveys-svn-2013-en

OECD (2015), "How does Slovenia compare?", country note to the OECD Employment Outlook 2014, OECD Publishing. <http://www.oecd.org/els/emp/EMO-SLO-EN.pdf>

OECD (2014), *Slovenia: Reforms for a strong and sustainable recovery*, OECD Publishing. <http://www.oecd.org/slovenia/2014-05-Better-Policies-Slovenia-EN.pdf>